

OILADA BOLALARDA VAQTNI TO'G'RI BOSHQARISH KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISH

Xolmatova Zarnigor

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti Pedagogika 1-24 guruh

Annotatsiya: Bu maqolada oilada va bolalarda vaqtni to'g'ri foydalanish ko'nikmasini shakllantirishning pedagogik asoslari va uning amaliy ahamiyati yoritilgan. Olib borilgan tadqiqotning asosiy maqsadi bolalarning vaqtni samarali taqsimlash qobiliyatini rivojlantirishda oila muhitining rolini aniqlashdan iborat. Izlanishlar davomida kuzatish, tahlil, suhbat va taqqoslash metodlaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, bolalarga yoshligidan vaqtni rejalashtirishni o'rgatish ularning mas'uliyatli, intizomli va mustaqil shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Xulosa sifatida, ota-onalarning ongli yondashuvi va to'g'ri tashkil etilgan oilaviy muhit bolalarda vaqtni boshqarish ko'nikmasini shakllantirishning muhim omili ekanligi asoslab berildi.

Kalit so'zlar: vaqt boshqaruvi, oila, bola, tarbiya, rejalashtirish, intizom, pedagogika

Abstract: This article discusses the pedagogical foundations of the formation of time management skills in children in the family and their practical significance. The main purpose of the study is to determine the role of the family environment in developing children's ability to effectively allocate time. The methods of observation, analysis, interview and comparison were used during the study. The results showed that teaching children to plan their time from a young age helps them to become responsible, disciplined and independent individuals. In conclusion, it was substantiated that the conscious approach of parents and a properly organized family environment are important factors in the formation of time management skills in children.

Keywords: time management, family, child, upbringing, planning, discipline, pedagogy

Аннотация: В данной статье рассматриваются педагогические основы формирования навыков управления временем у детей в семье и их практическое значение. Основная цель исследования – определить роль семейной среды в развитии у детей способности эффективно распределять время. В ходе исследования использовались методы наблюдения, анализа, интервьюирования и сравнения. Результаты показали, что обучение детей планированию времени с раннего возраста помогает им стать ответственными, дисциплинированными и независимыми личностями. В заключение было обосновано, что осознанный

подход родителей и правильно организованная семейная среда являются важными факторами в формировании навыков управления временем у детей.

Ключевые слова: управление временем, семья, ребенок, воспитание, планирование, дисциплина, педагогика

Kirish: Hozirgi davrda vaqt eng muhim resurslardan biri sifatida qaraladi. Har bir insonni ishining rivojlanishi ko'p jihatdan uning vaqtni qanday boshqarishiga bog'liq. Bu esa, bolalik davrida shakllangan vaqtni taqsimlay olish ko'nikmalari kelajakdagi hayot faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli bolalarda ushbu ko'nikmani shakllantirish masalasi pedagogika fanining dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi.

Bola rivojlanib borishida oila muhitining roli beqiyosdir. Oila — bu bola uchun birinchi ta'lim-tarbiya uchog'i bo'lib, unda nafaqat axloqiy, balki hayotiy bilimlar ham shakllanadi. Vaqtni to'g'ri boshqarish ham mana shunday muhim omillardan biridir. Lekin, ko'plab oilalarda bu masalaga keraklicha e'tibor berilmaydi, natijada bolalarda vaqtni behuda sarflash, tartibsizlik va mas'uliyatsizlik kabi holatlar kuzatiladi.

Mavzu bo'yicha olib borilgan izlanishlar shuni ko'rsatadiki, bolalarda vaqtni boshqarish ko'nikmasini shakllantirish faqat maktab zimmasiga yuklatib qo'yilmasligi kerak. Bu jarayonda oila va ota-onaning faol ishtiroki muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki bola o'z kundalik hayotining katta qismini aynan oilada ota-onaning oldida o'tkazadi.

Shu sabab ushbu maqolaning maqsadi — oilada bolalarda vaqtni to'g'ri boshqarish ko'nikmasini shakllantirishning pedagogik asoslarini tahlil qilish va uning samarali yo'llarini aniqlashdan iborat.

Metodlar: Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatish, suhbat, tahlil va taqqoslash metodlaridan foydalanildi. Turli oilalarda bolalarning kundalik faoliyati, vaqtni taqsimlash usullari va ota-onalarning tarbiyaviy yondashuvlari o'rganildi.

Kuzatish metodi orqali bolalarning kun tartibiga rioya qilishi, uy vazifalarini bajarish va bo'sh vaqtni o'tkazish usullari tahlil qilindi. Suhbat metodi yordamida ota-onalar va bolalarning vaqtni boshqarish haqidagi fikrlari o'rganildi. Taqqoslash metodi orqali esa vaqtni rejalashtirishga e'tibor berilgan oilalar bilan bu jihatga e'tibor kam bo'lgan oilalar natijalari solishtirildi.

Natijalar: Tadqiqot natijalari bir qator muhim xulosalarni ko'rsatdi.

Birinchiidan, bolalarda vaqtni to'g'ri boshqarish ko'nikmasi oiladagi tartib va intizomga bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi. Agar oilada kun tartibi mavjud bo'lsa, bolalar ham o'z faoliyatlarini rejalashtirishga o'rganadilar.

Ikkinchiidan, ota-onaning shaxsiy namunasi muhim rol o'ynaydi. Agar ota-ona o'z vaqtini samarali boshqarsa, bola ham undan o'rnak oladi. Aksincha, vaqtni behuda o'tkazadigan ota-onaning farzandida ham shunday odatlar shakllanishi mumkin.

Uchinchidan, bolalarni kichik yoshdan boshlab oddiy rejalashtirishga o'rgatish ijobiy natija beradi. Masalan, kunlik rejani tuzish, vazifalarni ketma-ket bajarish, dam olish va o'qish vaqtini ajratish kabi odatlar asta-sekin mustahkamlanadi.

To'rtinchidan, bolalarda vaqtni boshqarish ko'nikmasi ularning mas'uliyat hissini oshiradi. Vaqtni rejalashtira oladigan bola o'z vazifalarini vaqtida bajarishga harakat qiladi.

Munozara: Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, bolalarda vaqtni boshqarish ko'nikmasini shakllantirish murakkab, ammo zarur pedagogik jarayondir. Bu jarayon faqat nazorat bilan emas, balki tushuntirish, o'rgatish va qo'llab-quvvatlash orqali amalga oshirilishi lozim.

Ba'zi ota-onalar bolaga to'liq erkinlik berishni afzal ko'rishadi, bu esa vaqtni noto'g'ri taqsimlashga olib keladi. Boshqa holatlarda esa haddan tashqari nazorat bolaning mustaqilligini cheklaydi. Shuning uchun bu yerda muvozanat muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar ham bolalarning vaqtni boshqarishiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Telefon, internet va o'yinlar bolalarning vaqtini ko'p egallab, ularni chalg'itishi mumkin. Shu sababli ota-onalar bolalarning texnologiyadan foydalanishini ham nazorat qilishi zarur.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, bolalarda vaqtni boshqarish ko'nikmasini shakllantirishda quyidagi pedagogik shartlar muhim:

- oilada aniq kun tartibining mavjudligi
- ota-onaning ijobiy namunasi
- bolaga mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatini berish
- rag'batlantirish va motivatsiya

Xulosa: Bolalarda vaqtni to'g'ri boshqarish ko'nikmasini shakllantirish oila tarbiyasining muhim yo'nalishlaridan biridir. Ushbu ko'nikma bolalarning nafaqat o'qish faoliyatida, balki kelajakdagi hayotida ham juda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ota-onalar bolaga yoshligidan vaqtni qadrlashni o'rgatishi, kun tartibini to'g'ri tashkil etishi va shaxsiy namuna sifatida o'zini ko'rsatishi zarur. Shuningdek, bolani ortiqcha nazorat qilmasdan, unga mustaqil ravishda vaqtni boshqarish imkonini berish ham muhimdir.

Kelgusida ushbu yo'nalishda yanada chuqur ilmiy tadqiqotlar olib borish, amaliy tavsiyalar ishlab chiqish va ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Avloniy A. Turkiy Guliston yoxud axloq. – Toshkent, 2018
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent, 2008
3. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent, 2020
4. Oila psixologiyasi. – Toshkent, 2019
5. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2021